

Mleko

Odkupne cene na ravni leta 2008

Od cene je še pomembnejši zanesljiv kupec – Židan je na obisku Pomurskih mlekarn priznal, da pomoč ne bo izboljšala položaja kmetov

Trditi, da so se za slovenske in evropske kmete začela leta suhih krav, bi bilo prezgodaj. Nekateri kazalniki gospodarjenja na kmetijah za lansko leto in v začetku letošnjega leta kažejo, da negotove razmere s stalnim padanjem cen trajajo daljše obdobje, kot je to bilo v kriznem letu 2008. Evropski kmetje imajo po zaključnih računih za lansko leto v povprečju od deset do 15 odstotkov manj prihodkov kot v letu 2014. Trend padanja prihodkov se nadaljuje tudi v letošnjem letu in ne kaže znakov oživljanja in priznavanja poštenih cen kmetom.

Pod največjim cenovnim pritiskom sta prašičereja in reja krav molznic. Pri obeh je izgovor predelovalne industrije in trgovine velika ponudba. To pomeni, da je bilo v obeh panogah nekontrolirano povečevanje proizvodnje. Velika proizvajalca mleka Nemčija in Nizozemska sta izredno povečala proizvodnjo mleka po ukinitvi mlečnih kvot. Razlog ni v pričakovanem večjem povpraševanju na evropskem trgu, ampak je povezan z ruskim trgom. Krizo z mlekom v letu 2008, ko so bile cene okrog 25 centov za kilogram mleka, so povezovali z upadom povpraševanja po evropskem mleku, predvsem nemškem, na kitajskem trgu. Zdaj naj bi bilo padanje cen posledica ruskega embarga. Tej tezi je mogoče pritrčiti. V Nemčiji je bila po letu 2008 desetodstotna rast proizvodnje mlečnih izdelkov. Ta rast je bila posledica rasti povpraševanja predvsem po nemških sirih na ruskem trgu. Hkrati je imela Nemčija izredno stabilno povpraševanje po otroški hrani (mleku v prahu) na kitajskem trgu. Z ruskim embargom so vse te presežke usmerili na evropski trg. Velike težave na račun nemške rasti so imeli proizvajalci sirov v Švici. Ti so bili na robu preživetja, zdaj, ko so nadomestili Nemce na ruskem trgu, so si spet opomogli. No, vsega ni kriva samo Nemčija, nizke odkupne cene so tudi posledica rasti proizvodnje surovega mleka na svetovni ravni, predvsem na

»V evropski mlekarski krizi je izredno pomembno, da so Pomurske mlekarnе na poti sanacije. To pomeni, da ohranjamo velikega kupca in predelovalca mleka, ki bo odkup domačega mleka še povečeval. Upam, da bo finančni investitor, ki se je lotil sanacije, to uspešno končal. Kmetje so bili lastniki mlekarn, oni ostajajo to še naprej, vendar morajo sami najti odgovor, zakaj so bili neuspešni,« je povedal minister Židan na obisku v Pomurskih mlekarnah. FOTOGRAFIJA NATAŠA JUHNOV

Novi Zelandiji in Avstraliji, ki proizvedeta 40 odstotkov mleka. Z rastjo prej omenjenega povpraševanja so narasle cene in ponudba mleka. Po podatkih inštituta IFE so cene mleka z najnižje ravni 22,4 centa sredi leta 2009 začele rasti. V letu 2010 so dosegle 30,8, 2011 34,8, leta 2013 so presegle 40 centov za kilogram mleka.

Domače mleko

Podobna so bila gibanja odkupnih cen mleka tudi pri nas. V lanskem letu

sa, ki je lastnik Ljubljanskih mlekarn. Drugi dve veliki mlekarni, celjska in pomurska, se morata temu podrežati. Slovenija pri proizvodnji mleka ustvarja presežke. Hkrati v zadnjih dveh mesecih lanskega in prvih dveh mesecih letošnjega leta dosega rast proizvodnje surovega mleka za okrog 12 odstotkov.

Za zdaj se še ne srečujemo s presežki domačega mleka, saj ga še vedno dobro četrtno izvozimo. Pretežni del tega izvoza je organiziran prek zadruge. Izvozniki, predvsem na italijanski trg, so dosegali za dva centa višje odkupne cene. Vprašanje pa je, kaj se bo zgodilo aprila, ko naj bi zadrugam izvoznicam potekle pogodbe in jih bodo obnavljale. V primeru večjih odpovedi pogodb na italijanskem trgu lahko pride do dodatnega pritiska na zniževanje odkupnih cen. Dejstvo, da se tuji trg za naše mleko zapira, kaže izkušnja ene od zadrug. Zadruga so med konjunkturo brez težav našle novega tujega kupca namesto domačega, zdaj pa ni več tako. Omenjena zadruga se je v novembru usmerila na hrvaški trg, s katerega se je hitro umaknila zaradi izredno dolgih plačilnih rokov. Potem se je usmerila na italijanski trg, sicer ob posredovanju druge zadruga, vendar je prišlo do odpovedi odkupa.

Minister Židan in mleko

Nezavidljiv ekonomski položaj v mlekarstvu rešuje Evropska komisija z ukrepi pomoči. Tudi Slovenija je že začela deliti pomoč kmetom. Kmetijski minister mag. Dejan Židan je na obisku Pomurskih mlekarn v petek priznal, da pomoč ne bo izboljšala položaja kmetov. Po njegovi oceni je za slovenske kmete izredno pomembno, da imajo zagotovljen odkup mleka. Ugodno je ocenil obnašanje treh največjih mlekarn, ki so napovedale, da odkupa ne bodo zmanjševale. Na pogovorih v Pomurskih mlekarn

nah je direktor Robert Serec napovedal povečanje odkupa domačega mleka in njegove predelave. Že zdaj se je finančni položaj mlekarn toliko popravil, da lahko sproti pokrivajo obveznosti do kmetov. Z dokončnim prestrukturiranjem pa ni več nobenih zadržkov, da mlekarnе ne bi povečale odkupa in predelave. Ob močni prisotnosti mlekarn na tujih trgih se mlekarnam odpira kitajski trg, na katerega naj bi prodajale sušeno mleko. Po zagotovilih ministra Židana bo ministrstvo mlekarnam pomagalo pri odpravi administrativnih ovir za vstop na ta trg.

V nekaterih evropskih državah so že stekla pogajanja znotraj reprodukcijske verige v smeri, da bi se odkupne cene mleka nekoliko zvišale. Pri nas verjetno tega ne bomo tako hitro doživeli. Na evropski ravni se je kmetom poskušalo dokazati, da odkupne cene niso prenizke. Predvsem trgovci so trdili, da se na drugi strani kmetom zmanjšujejo stroški proizvodnje, in to dokazovali s strmimi padci cen krme. Krmna žita v zadnjih mesecih res doživljajo strme padce, vendar kmetje učinke nižjih cen čutijo pozneje. Vsi, ki pridelajo pretežni del krme sami, pa od tega nimajo nobenega učinka. Inštitut IFE je celo izračunal, da so se stroški na kilogram mleka povečali za nekaj odstotkov. Drugo dejstvo, ki močno bremeni to panogo, je intenzivno investiranje v proizvodnjo. Investicijski programi in investicije so temeljili na čisto drugačnih odkupnih cenah mleka, kot so te danes. V razvitih državah z ozko specializacijo proizvodnje so se kmetije že znašle na bobnu. Slovenija ima to srečo, da kmetije še vedno niso ozko »industrijsko« specializirane. Z razvejeno pridelavo in proizvodnjo prerazporejajo rizike in se ohranjajo nad vodo, zato je ključno, da imajo v teh razmerah vsaj stabilne kupce mleka, če ne na cene ne morejo vplivati.

J. Votek